

Son vaxtlar mütaliəm dövründə belə doğma kitabla üzləşdiyimi xatırlamıram. Həmkarım - əməkdar jurnalist İradə xanım Əliyevanın "Bəşir bəy Aşurbəyov və zamanəsi" adlı kitabını oxuyub bitirərkən, ilk təəssüratım məhz bu oldu: doğma kitab!

Kitab 1961-1966-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsində birgə təhsil aldığımız Nəzakət xanım Aşurbəyovanın tarixi şəxsiyyət olan babası - nüfuzlu neft sahibkarı, maarifçi, ictimai-siyasi xadim, ötən əsrin 30-cu illərində sovet repressiyasının qurbanı olmuş Bəşir bəy Aşurbəyovun keşməkeşli həyatından və qayınatası, məşhur mülkədar Allahyar bəy Zülqədərovdan bəhs edir. Nəzakət xanım mənə öz avtoqrafı ilə hədiyyə etdiyi kitabda elə belə də yazır: "Babamın keşməkeşli həyatını nur pilyon kitab". Universiteti bitirəndən sonrakı illərdə Nəzakət xanım təhsilimdə səriştəli pedaqoq kimi tanındı, qızıma dərs dedi, onun dərs təəssüratlarını dinləyəndə tələbə yoldaşım la fəxr edirdim.

Kitabda Nəzakət xanımın doğulub boya-başa çatdığı ailədən, müəllim valideynləri - atası Sultan Kərəmoğlu və anası, Bəşir bəyin qızı Rəbiyyə xanımdan, onların keşməkeşli həyat hekayətlərindən maraqlı yazılar var. Eyni zamanda öz şəxsi ailəsindən, ömür-gün yoldaşı, dünyadan vaxtsız köçmüş, mətbuat, partiya və dövlət işində uğurla çalışmış əməkdar jurnalist Rafiq Ələkbərov haqqında milli ruhlu Azərbaycan ziyalısı kimi, yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik insan kimi söhbət

Oxucu təəssüratı

Doğma kitabla üz-üzə

açılır. Zamanın hansı tərəfindən baxırsan bax, belə insanlar dünyagörüşləri, münasibətləri, davranışları, bir sözlə, özünə-məxsusluqları ilə fərqlənirlər. Ona görə də yaddaşlarda yaşayır, unudulmurlar. Rafiq Ələkbərov hər zaman sevgi ilə xatırlanan insanlardandır. Onunla çox səmimi münasibətimiz vardı. Rafiq müəllim Azərbaycan KP MK-nın Təbliğat və təşviqat şöbəsində çalışarkən, mən də "Azərbaycan gəncləri" qəzetində rəhbər işdə olduğuma görə işgüzar təmaslarımız çox olurdu. Qeyd edim ki, həmin şöbəyə on ildən çox başçılıq etmiş görkəmli partiya və dövlət xadimi Teymur Əliyevin (ədəbi yaradıcılıqda Teymur Elçin) qoyduğu ənənə ilə şöbədə İskəndər Axundov, Rafiq Zeynalov, Rafiq Ələkbərov, Vahid Əziz, Kamran Nəzirli kimi milli düşüncəli, iradə-

li, zəkali insanlar çalışırdılar. Respublika miqyasında keçirilən mühüm tədbirlərin mətbuat mərkəzində də Rafiqlə bir yerdə olardıq. Təvazökar, dürüst, məğrur insan idi.

Beləliklə, doğma insanlar - doğma kitab!

Lakin mühüm bir doğmalığ da var: peşəkarlıq (bunu özümdən çox İradə xanıma aid edirəm) doğmalığı. Ötən əsrin son iki-üç onilliyində formalaşmış savadlı, bilikli, əxlaqlı, əqidəli, ədalətli, məsuliyyətli Azərbaycan jurnalistikası! O nəslin nümayəndələri yalnız öz yaradıcılıqları ilə deyil, ümumilikdə Azərbaycan jurnalistikası üçün dərin təəssüb hissi ilə yaşayan, fəaliyyət göstərən şəxsiyyətlər idi. Onların amalını və ənənəsini bu gün davam etdirənlər hörmətə layiqdir.

Son illərdə Azərbaycanda kitab nəşrinin vəziyyəti ziyalılarımızca bəllidir. "Bəşir bəy Aşurbəyov və zamanəsi" dil, üslub, yazılış cəhətdən son vaxtlar oxuduğum ən mükəmməl kitabdır. Kitab özünəməxsus quruluş və üsluba malikdir, təhkiyyəsi etibarilə bədii əsər təsiri bağışlayır, dili səlis və rəvandır.

Kitaba düzgün olaraq "tarixi öçerk" janrının seçilməsi müəllifə məqsədinə doğru irəliləməkdə yardımçı olmuşdur. Məqsəd isə həm də kitabın adındakı "zəmanəsi ilə" sözündə ifadə olunmuşdur. Memuar janrında yazılmış, yaxud şəxsiyyətlərə həsr olunan bezi əsərlərdə bu mühüm cəhətin

nəzərə alınmaması sxematik obrazların yaranmasına gətirib çıxarıb və ictimai mənə kəsb etmir.

Sadəlvəh oxucuya artıq səhi-fələr kimi görünərsə də, kitaba "Dövrün siyasi mənzərəsinə baxış" adlı fəslin daxil edilməsi də məhz zamanənin nəzərə çatdırılması məqsədinə xidmət edir. Bəşir bəy, həmçinin Allahyar bəy obrazları zamanə, tarixi ictimai-siyasi vəziyyət fonunda qələmə alındıqlarına görə oxucu onların atdıqları addımları daha aydın və dərinləndirir. Hər ikisinin faciə ilə bitən həyat hekayəsi - alicənab insan, mesenat, xeyriyyəçi, ictimai-siyasi xadim kimi şəxsiyyətləri bədii boyalarla qələmə alınmışdır və bu, hazırda müasir var-dövlət sahibləri üçün də ibrətamiz mənə daşıyır.

Kitaba "Ermənilərlə üz-üzə", "Erməni şovinizmi haqqında: tarixə bir nəzər", "Bəd əməllərin kökü bəd fikirlərdir", "Şərə qalib gələn xeyir" adlı fəsillərin daxil edilməsi də müasir dövrün daha dərinləndirilməsinə yardımçı olur.

Yüksək sənətkarlıqla qələmə alınmış əsərlərdə tarixə müraciət həm də müasir dövrə ünvanlanır. Yuxarıda adlarını çəkdiyim fəsillərdə oxucuya bir çağırış da duyulur: ermənilərin bizə qarşı düşmənçiliyini bu dəfə, əvvəllər olduğu kimi, daha unutmamalıyıq, unutmağa haqqımız yoxdur, ən əsası, uşaqlarımızı da bu ruhda tərbiyə etməliyik.

"Nəslin davamçıları, yaxud qırılan ömürlər", "Əsl müəllim",

"Güzdəkdən başlanan dünya, yaxud millətperəst kişinin nəvəsi", "Birləşən ömür yolları" fəsillərini həyəcanla oxudum. Ötən əsrin 60-cı illərində tələbə ikən bu kitabda yazılanlar barədə heç bir məlumatımız yox idi. Nəzakət xanım da bu barədə danışmamışdı. Bəlkə də təbii idi: Nəzakətin ərizəsinə əsasən Bəşir bəy Aşurbəyovun 1992-ci ildə bəraət almasına hələ 30 il qalırdı. Bunun üçün SSRİ-də hakimiyyətlər dəyişə-dəyişə ölkənin nisbi demokratiyaya yaxınlaşması lazım idi. Nəzakət Sultan qızı Ələkbərova-Aşurbəyovanın isə 2008-ci ildə Əsilzadələr Məclisinin üzvü təsdiq olunmasına da hələ yarım əsr qalırdı, bunun üçün Azərbaycan müstəqil dövlət olmalı idi. Ancaq onun o zaman da kübar təbiətli olduğunu indi xatırlayıram.

Sonda onu da qeyd edim ki, kitab peşəkarlıqla çapa hazırlanmışdır. İçindəki çoxlu fotolardan əlavə sonda xeyli şəkildən ibarət fotoqalereyanın verilməsi nəşrin təsir gücünü artırır mühüm vasitədir. Kitabın nəfis tərtibatı da xüsusi qeyd olunmalıdır.

Kitabdan çıxardığım mühüm nəticə isə odur ki, tariximizin hələ çoxlu açılmamış səhifələri, dərinləndirilməyən şəxsiyyətləri var və onlar haqqında zamanələri ilə birlikdə belə maraqlı kitabların yazılmasının xüsusilə gənc nəsillər üçün önemi böyükdür.